

удосконалення захисту їх професійної діяльності, що достатнім чином реалізується в практичному застосуванні норм КК.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Справа № 757/2906/16-к Печерського районного суду м. Києва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56289653>.

2. Справа № 425/1466/16-к Рубіжанського міського суду Луганської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/58888641>.

Політова А. С., доцент кафедри кримінально-правових дисциплін та судових експертиз Донецького юридичного інституту МВС України, кандидат юридичних наук

ПРАКТИКА ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА СТ. 368² КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ОПТИМІЗАЦІЇ

Виклики сьогодення, які постали перед сучасним суспільством, зумовлюють вжиття ефективного комплексу заходів, спрямованих на зменшення рівня корупції в Україні, яка набула значних масштабів і загрожує національній безпеці нашої держави. Одним із шляхів протидії корупційній злочинності стало встановлення кримінальної відповідальності за незаконне збагачення.

Кримінальний кодекс (далі – КК) України було доповнено статтею 368² «Незаконне збагачення» відповідно до Закону України від 07.04.2011 №3207-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення». Цю норму український законодавець включив у Розділ XVII Злочини у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг.

Встановлення кримінальної відповідальності за незаконне збагачення продиктоване, по-перше, прагненням імплементації норм міжнародного права, зокрема, Конвенції ООН проти корупції. Зазначена Конвенція була ратифікована Україною 18 жовтня 2006 року та набула чинності для України 1 січня 2010 року. Крім того, серед причин доповнення КК України

цією нормою – рекомендації ООН і Ради Європи з метою посилення протидії корупції в Україні.

У статті 20 Конвенції дається визнання злочином умисного незаконне збагачення, тобто значне збільшення активів державної посадової особи, яке перевищує її законні доходи і які вона не може раціонально обґрунтувати [1]. Крім того, відповідно до Конвенції сама стаття не передбачає безумовного обов'язку держав-учасниць криміналізувати незаконне збагачення. Натомість Конвенцією встановлено, що кожна Держава-учасниця розглядає можливість визнати злочином незаконне збагачення за умови дотримання своєї конституції та основоположних принципів своєї правової системи.

Як свідчить аналіз вироків, до 2011 року злочинні способи незаконного збагачення у більшості випадків кваліфікувалися як одержання хабара (ст. 368 КК України) або привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК України).

Аналіз Єдиного державного реєстру судових рішень показав, що з 2011 року до жовтня 2016 року було винесено 19 вироків у першій інстанції щодо незаконного збагачення. При більш детальному аналізі щодо засудження обвинувачених у незаконному збагаченні ми відзначили, що до цієї категорії справ у Єдиному державному реєстрі судових рішень віднесено: 14 вироків – ч. 2 або ч. 3 ст. 368 КК України; 4 вироків – ст. 368³ КК України та лише 1 – ст. 368² КК України. У 2 вироках дії обвинувачених також кваліфіковано за сукупністю злочинів – за ст. 366 КК України і ст. 190 КК України. Слід також відзначити, що 65% вироків – це угода про визнання винуватості, а також у кожному вирокі застосовується ст. 75 КК України.

Разом з тим, якщо порівняти із статистичним даними, то, наприклад, лише у 2012 році правоохоронною системою викрито 12 відповідних злочинів, що становить 0,4% від загальної кількості злочинів з ознаками корупції (всього було скоєно 2748 корупційних злочинів). Звіт про стан протидії корупції (форма 1-кор) за 6 місяців 2013 року містить дані лише щодо двох кримінальних проваджень за ст. 368² КК України [2].

Проведений нами аналіз вироків у Єдиному реєстрі судових рішень та статистичні дані свідчать про недосконалість норми, що встановлює кримінальну відповідальність за

незаконне збагачення. Але вчені вже неодноразово звертали увагу на зазначену проблему, та й законодавець також вже вносив зміни до статті. Зокрема, у 2014 році з'являється низка законодавчих ініціатив щодо зміни діючої редакції ст. 368² КК України, які виносяться на розгляд Верховної Ради України.

Так, зокрема, Д. Михайленко проводячи аналіз розвитку норми про незаконне збагачення в умовах зміни державної антикорупційної політики, відзначає, що «згідно із проектами Законів України № 4573 від 26.03.2014 року (не включено у порядок денний 17.04.2014 року), № 4780 від 24.04.2014 року (відхилено 16.09.2014 року), пропонувалося привести КК України у відповідність до ст. 20 Конвенції шляхом викладення складу незаконного збагачення у такій редакції: «Набуття особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у власність (користування) майна, вартість якого значно перевищує її доходи, отримання яких підтверджено законними джерелами, або передача нею такого майна близьким родичам...», а за проектом Закону України № 5085 від 16.09.2014 року наведену формулу доопрацьовано і запропоновано у такому вигляді: «Набуття особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у власність майна, вартість якого значно перевищує доходи особи, отримані із законних джерел, або передача нею такого майна близьким родичам...». У такій же редакції була викладена ст.368-2 КК України згідно із Законом України від 14.10.2014 року. У подальшому ч.1 ст.368-2 КК України було знову вкрито у новій редакції Законом України від 12.02.2015 року: «Набуття особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у власність активів у значному розмірі, законність підстав набуття яких не підтверджено доказами, а так само передача нею таких активів будь-якій іншій особі». Така редакція ч.1 ст.368-2 КК України набирала чинності з 05.03.2015 року та діє на цей момент» [3, с. 100].

Виходячи із практики його застосування, на наш погляд, полягає у незрозумілому застосуванні законодавцем тлумачення активів. У примітці до ст. 368² КК України у пункті 2 вказано, що під активами у значному розмірі у цій статті розуміються грошові кошти або інше майно, а також доходи від них, якщо їх

розмір (вартість) перевищує одну тисячу неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Виділяють три види активів [4]:

– активи матеріальні – власність юридичних чи фізичних осіб, що має речовинну форму і грошову вартість. До них відноситься: земля, що знаходиться у власності; будинки і спорудження виробничого і невиробничого призначення; адміністративні будинки; житлові, навчальні, дитячі, лікувальні, оздоровчі, спортивні й інші будинки, приміщення, що знаходяться на балансі підприємства; встановлене і невстановлене виробниче устаткування; рухоме майно невиробничого призначення; запаси сировини, палива, напівфабрикатів (на складах, у цехах і в дорозі), готової продукції; майно, основні засоби, земельні ділянки, здані в оренду, що належать підприємству філії, дочірні компанії, якщо вони не мають статусу юридичної особи, а їхні баланси не розділені з балансом головного підприємства;

– активи нематеріальні;

– фінансові активи – кошти фізичних чи юридичних осіб; об'єкти, від яких у майбутньому очікується одержання прибутку. До них відносяться: касова готівка; депозити в банках; внески; чеки; страхові поліси; вкладення в цінні папери; споживчий кредит; акції інших підприємств, що дають право контролю; паї; специфічні активи (монетарне золото і спеціальні права запозичення).

Отже, аналіз поняття активів показав, що за своїм змістом це визначення ширше, ніж те, що міститься у примітці до ст. 368² КК України.

Таким чином, проведений нами поверхневий аналіз показав, що встановлення кримінальної відповідальності за незаконне збагачення поставило більше питань, аніж дало відповідей. Існуючі недоліки у ст. 368² КК України не дозволяє притягувати винних осіб до відповідальності. На нашу думку, ч. 1 ст. 368² КК України було б доцільно сформулювати відповідно до ст. 20 Конвенції ООН проти корупції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції (укр/рос). – Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2007. –

№ 49: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_c16/print1464608058191295

2. Статистична звітність за формою 1-кор : затверджена Наказом Генеральної прокуратури, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки, Міністерства доходів і зборів, Міністерства оборони та Державної судової адміністрації України від 22 квіт. 2013 р. № 52/394/172/71/268/60 «Про затвердження Інструкції про порядок обліку кримінальних та адміністративних корупційних правопорушень» / Відомчий документ

3. Михайленко Д. Г. Результат пошуку моделі норми про незаконне збагачення в Україні та його недоліки / Д. Г. Михайленко // Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції : Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції [15 квітня 2016 року, м. Харків] / МВС України ; Харківський нац. ун-т внутр. справ ; Кримінологічна асоціація України. – Харків : ХНУВС, 2016. – С. 99-103.

4. Економіка підприємства : [Електронний підручник]. – Режим доступу: <http://readbookz.com/book/124/3364.html>.

Процюк О. В., професор кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ПРЕДМЕТА ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 200 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Потрібно зазначити, що даний склад злочину знаходиться в Розділі VII Особливої частини КК України «Злочини у сфері господарської діяльності». Основним безпосереднім об'єктом даного злочину є відносини у сфері кредитно-фінансової системи. Суспільна небезпечність злочину полягає у порушенні встановленого порядку функціонування банківської системи України.

Предмет злочину – безпосередньо зазначені в диспозиції статті підроблені документи на переказ, підроблені платіжні картки, інші підроблені засоби доступу до банківських рахунків, електронні гроші.